

היבטים בפעילות אגף הזהות היהודית במשרד לשירותי דת

תקציר

רקע

בספטמבר 2013 הוקמה מינהלת הזהות היהודית, על פי החלטת ממשלה כאגף במשרד לשירותי הדת. מטרת האגף כפי שנקבעה בהחלטת הממשלה היא לפעול "לקידומה וחיזוקה של הזהות היהודית בקרב ציבורים שונים בחברה ולצורך הגברת התודעה וההזדהות בקרב החברה הישראלית עם מרכיבי היסוד של הזהות היהודית ושל המורשת היהודית והלאומית לכל חלקי העם היהודי". לצורך מימוש תכליתו, האגף מבצע את כל פעילותו באמצעות גופים שונים שאיתם הוא מתקשר.

נתוני מפתח

79 מיליון ש"ח

תקציב האגף בשנת 2019

סמפטמבר 2013

מועד הקמת האגף

131 מיליון ש"ח

התקציב שניצל האגף בשנים 2015 עד 2019

67%

שיעור ניצול התקציב ב-2019

פעולות הביקורת

בחודשים מרץ עד ספטמבר 2019 בדק משרד מבקר המדינה היבטים בפעולות האגף בתחום ההתקשרויות, ובכללם את העמידה בעקרונות היסוד של תחרותיות ושוויון; תמיכה ותקצוב; בקרה ופיקוח; והסדר ניגוד עניינים. הביקורת נעשתה באגף זהות יהודית ובמשרד לשירותי דת - בחשבות, בלשכה המשפטית ובמחלקת הרכש. בדיקות משלימות נעשו במשרד החינוך, במשרד החקלאות ופיתוח הכפר, במשרד התפוצות, במשרד המשפטים ובאגף החשב הכללי שבמשרד האוצר. בדיקה משלימה נעשתה בכמה עמותות המפעילות מיזמים עבור האגף.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

קו באתר המרשתת של המשרד יש דף המפרט את הפעילויות שבמימון האגף. אולם אין בפרסום זה הפניות לעמותות המפעילות אותן, מועדיהן, המיקום שלהן, עלויות למשתתף וכדומה.

קו **מידת יעדים** - האגף קבע יעדי תפוקה כמותיים לפעילויותיו: כמות המשתתפים בפעילויות ורוחב הפריסה הגיאוגרפית של הפעילויות, ואולם הוא לא קבע מדדי תוצאה שיבחנו את איכות הפעילויות - את מידת ההשפעה של הפעילויות על המשתתפים ואם הושגה מטרת החלטת הממשלה - חיזוק הזהות היהודית.

קו **פרסום מכרזים פומביים** - בשנת 2017 הפסיק האגף את ההתקשרויות באמצעות פטור ממכרז (במיזם משותף או בהתקשרות עם הסוכנות היהודית) לפי הוראות הדין ועבר להתקשרות באמצעות מכרז, כך שניתן עידוד נוסף לתחרות ולשוויון הזדמנויות; ואולם תמונת המצב העולה מן הביקורת מצביעה על כך שבשנים 2014 עד 2018 בשש מתשע ההתקשרויות של האגף שהחלו בפטור ממכרז, העמותות שהפעילו את הפרויקט הן שזכו במכרז, בהתקשרות אחת זכו במכרז שתי עמותות ובשתי התקשרויות התחלף הספק.

קו **התקשרויות עד 50,000** - בדיקת ההצעות שהתקבלו במסגרת הליך התיחור לא הייתה מיטבית: ב-16 מ-17 ההתקשרויות שנבדקו, מתוך שלוש הצעות המחיר שהתקבלו לכל התקשרות, רק אחת הייתה עד 50,000 ש"ח, ולכן נפסלו שתי ההצעות האחרות שהוגשו ונותרה הצעה אחת בלבד שעמדה בכללים. בחמש מ-17 ההצעות (כ-30%) לא נבחרה ההצעה הזולה או המיטבית מהבחינה הכלכלית; בארבע הצעות (כ-24%) לא היה לאגף בסיס להשוואה כדי לבחור בהצעה המיטבית.

קו **תיאומים עם משרדים אחרים** - אומנם האגף ביצע פעולות לתיאום מוקדם עם משרד החינוך, בנוגע להתקשרויותיו בתחומים שמשרד החינוך תומך בהם ומתקצב אותם, ואולם התיאום התייחס לבחינה כללית של נושאי הפעילות, ללא בחינה של פרטי הפעילויות המתוכננות וללא התייחסות לכל סוגי הפעילויות שנכללו בתוכניות שונות. עוד נמצא כי 2 מ-13 העמותות אשר היו זכאיות לקבלת כספי התמיכה מהאגף קיבלו תמיכה גם ממשרד החקלאות בלא שהתבצע תיאום פרטני בנושא זה בין המשרדים.

קו **כפל תשלום של האגף עבור פעילויות במימונו** - בביקורת עלה כי האגף שילם סכום כולל של 28,000 ש"ח לשתי עמותות שונות עבור אותה פעילות שהתקיימה בחודשים יולי-אוגוסט 2018 באותו מקום ובאותה השעה. בתגובה על טיוטת דוח הביקורת דיווח מנהל האגף כי הנושא טופל והוצאה דרישה להחזר כספי לעמותות הרלוונטיות.

קו **הסדר ניגוד עניינים** - עם כניסתו של מנהל האגף לתפקידו בשנת 2014 לא גובש עבורו הסדר ניגוד עניינים אף שהדבר נדרש. במהלך הביקורת גובש ההסדר.

האגף ערך פיילוט של מדידה והערכה של אחד הפרויקטים על ידי חברה חיצונית. בדוח שהתקבל במאי 2019 פירטה החברה המלצות וכללים לבחירת קריטריונים ודרכי מדידה להערכת הפרויקטים.

עיקרי המלצות הביקורת

💡 מומלץ לכלול באתר האינטרנט של האגף מידע על אודות הפעילויות שהוא מפעיל, על ייעודן ועל מקומן ברחבי הארץ ועל דרכי ההתקשרות עם הגופים המפעילים את התוכניות.

💡 מומלץ כי האגף ימסד מתכונת אחידה ומקוונת לדיווח שוטף של העמותות על אודות הפעילויות שהן מתכננות ומקיימות, כך שיכללו נתוני משתתפים, לרבות בפילוח אזורי, ובהתאם לכך יגבש האגף דוח שנתי על כלל הפעילות. עוד מומלץ כי האגף יקבע יעדים איכותניים למידת המועילות של פעילויותיו ולתרומתן לחיזוק הזהות היהודית, ושיבחן את עמידתן ביעדיהן. במסגרת זו ראוי לשקול שילוב של משובים מטעם הציבור שיאפשרו לאגף להעריך את מידת שביעות הרצון של המשתתפים בפעילויותיו.

💡 מומלץ כי האגף יגבש מנגנון סדור לתיאום עם משרדים אחרים, בייחוד עם משרדי החינוך והחקלאות, בכל הנוגע להתקשרויותיו.

💡 כדי להבטיח פיקוח ובקרה על ביצוע תוכניותיו על המשרד לשירותי דת לשקול ליישם את הוראות נוהל שר האוצר בדבר פיקוח ובקרה על תמיכות במוסדות ציבור, בכלל זה על מיזמים המבוצעים בדרך של התקשרות חוזית, ולשקול להקצות לפחות חצי אחוז מהתקציב המיועד להתקשרויות בתחום הזהות היהודית לביצוע פיקוח ובקרה איכותניים וכמותיים.

💡 מוצע כי האגף, בתיאום עם חשבות המשרד, ישקול לשלב בפנייתו למציעים בבקשה לקבלת הצעות מחיר טופס ממוחשב ומובנה, שבו יפרט את השירותים או את המוצרים הנדרשים. כך הצעות המחיר יכללו את כל המרכיבים שהתבקשו ורק אותם, ותתאפשר השוואה בין הצעות המחיר. כמו כן, מוצע לשקול להדגיש בטופס כי על הצעת המחיר שלא לחרוג מ-50,000 ש"ח, וכי הכללת רכיבים נוספים על ידי המציע תיעשה בסעיף נפרד.

סיכום

תמונת המצב שעלתה בבדיקת התקשרויות האגף מצביעה על הצורך בשיפור ניכר של כמה מפעולותיו ובפרט מיסוד מנגנוני תיאום בין האגף למשרדים אחרים - החינוך והחקלאות ושיפור מהותי של הבקרה והפיקוח של האגף על העמותות המפעילות את תוכניותיו ועל ההתקשרויות שהוא מבצע.

התוכניות העיקריות שהפעיל האגף לזהות היהודית, 2013 - 2018

התוכנית	מטרת התוכנית	פריסה ארצית
פרויקט "פריפריה"	מיצוב ערכי הזהות היהודית כמרכיב אהוד, מלכד ודומיננטי בחברה הישראלית בכלל ובקרב נוער וצעירים מהפריפריה בפרט	30 מרכזים ברחבי הארץ
בתי מדרש לסטודנטים	העצמה של תודעת הזהות היהודית בקרב אזרחי המדינה, בדגש על אוכלוסיית הסטודנטים	30 מרכזים ברחבי הארץ
אירועים במעגל השנה	הגברת ההיכרות וההזדהות של הסטודנטים עם מוטיבים מרכזיים של המורשת היהודית ו/או הלאומית של עם ישראל	30 מרכזים ברחבי הארץ
תוכנית זהות יהודית בקהילה	טיפוח הזהות היהודית כמוקד לחיבור הדדי במשפחה, בקהילה ובחברה הישראלית	בכל רחבי הארץ
ציונות ויהדות	הקמת קבוצות לימוד של צעירים העוסקים באופן קבוע בהתנדבות במסגרת ארגונים ציוניים שונים	בכל רחבי הארץ
משפחה כולל תכנית חיבורים ("קרוב ללב")	העצמת ערכי המשפחה ומניעת משברים משפחתיים, חיבור בין תושבים וטיפוח המרקם הקהילתי והלכידות באמצעות פעילות ערכית משותפת	בכל רחבי הארץ

המקור: נתוני האגף.